

MARDİN'İN MAZIDAĞI İLÇESİ ZANGİRT (BİLGE) KÖYÜ'NDE YAŞANAN KATLIAMA İLİŞKİN ARAŞTIRMA –İNCELEME RAPORU

21.05.2009

AMAÇ

4 Mayıs 2009 tarihinde Mardin'in Mazıdağı İlçesi'nin Zangirt (Bilge) Köyü'nde bir düğün evine yapılan silahlı saldırı sonucu 47 (3 hamile kadın olmak üzere) kişinin yaşamını yitirdiği katliamla ilgili olarak Demokratik Toplum Örgütlerinin kadın temsilcileri; toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı dikkat çekmek amacıyla ve 25 yılı aşkın bir süredir şiddet ortamının kadınlar ve çocuklar üzerindeki etkilerini daha somut görmek ve bir kez daha açığa çıkarmak amacıyla, insanı ve yaşamın kutsallığını merkezine almayan, insan haklarına saygıdan uzak, farklı ve muhalif olana tahammülü olmayan, onları kolayca ötekileştirebilen, ayrımcılığa tabi tutan, hatta fiziksel olarak yok edebilen zihniyetin birçok yolla tüm toplumsal katmanları etkileyebileceği endişesiyle, böylesi bir katliamın yaşandığı yere giderek araştırma ve incelemeler yapmak, elde edilen bilgi ve bulgular ışığında rapor hazırlamak, raporu ilgili ve yetkili kurum ve makamlara göndermek, kamuoyunu bilgilendirmek, çeşitli ulusal ve uluslararası mevzuatta güvence altına alınan hakların korunmasına katkıda bulunmak, katliamın gerçek nedenlerini ortaya koymak amacıyla bir İnsan Hakları Heyeti oluşturulmuştur.

HEYETİN OLUŞUMU VE GİRİŞİMLERİ

İnsan Hakları Derneği Genel Sekreteri Sevim SALİHOĞLU, Türkiye Barış Meclisi Sözcüsü Yüksel MUTLU; KESK Kadın Sekreteri Songül MORSÜMBÜL, TTB Merkez Konsey Üyesi Dr. Hülya BİRİKEN, TMMOB Kadın Mühendisler adına Ayşen HADİMİOĞLU, HALKEVLERİ adına Dilşat AKTAŞ ve Ankara Kadın Dayanışma Vakfı adına Gülay AYDIN, Ankara'dan 11 Mayıs 2009 Mardin'e doğru yola çıkmışlardır. Diyarbakır'da bu heyete Bağlar Belediye Başkanı Yüksel Baran, Bağlar Belediyesi Kardelen Kadın Evi, Bağlar Kadın Kooperatifini temsilen Esra Şimşek, Zeynep Demir Akçer, DİKASUM'dan Özlem Özen, EPİDEM'den Rozan Kahraman, SELİS'ten Nuran Duman, Ceren Kadın Eğitim Evinden Keziban Güler, katılmıştır. Mardin'de Nusaybin Belediye Başkanı Ayşe Gökkan ve Derik Belediye Başkanı Çağlar Demirel katılarak heyet oluşturulmuştur.

Heyet 12 Mayıs Salı günü önce Mardin ili Mazıdağı ilçesi Zangirt (Bilge) Köyü'ne gitmiş, orada yaşamını yitirenlerin yakınları, ailelerini yitiren çocuklar için kurulan çadırlardaki psikolog ve diğer görevlilerle (Afetler Psikolojik Hizmetler Birliği-Kızılay-Psikiatri Derneği-Çocuk-Genç Ruh Sağlığı Derneği-Türk Psikologlar Derneği-Sosyal Hizmet Uzmanlar Derneği ve PDR) ile görüşmüştür.

Katliamın yaşandığı köyden basın açıklaması yaparak ayrılan heyet Belediye Başkanı ile görüşmek üzere Mazıdağı'na gitmiştir. Belediye Başkanı Hasip AKTAŞ ile yapılan görüşme sonrası Mardin'e geçen heyet Mardin Vali Yardımcısı A. Ferhat ÖZEN ve Mardin Müftüsü ile bir görüşme gerçekleştirmiştir. Daha sonra İldeki Demokratik Toplum Örgütleriyle (KESK Şubeler Platformu, Belediye İş, İHD, TTB ve Demokrasi Platformu Temsilcileri) görüşen heyet ertesi gün 13 Mayıs 2009 tarihinde Mardin'den ayrılmıştır.

HEYETİN YAPTIĞI GÖRÜŞMELER

Ailelerini Kaybeden Çocukların Kaldığı Çadırlardaki Psikolog Ve Diğer Görevlilerle Yapılan Görüşmeler

Görüştiğimiz görevliler genel olarak, bu çadırlarda 1-12 yaş arası çocukların bulunduğunu ayrıca yetişkin gruplarının olduğunu, çocukların eğitimlerinin aksamaması için okullarına devam ettiklerini, ailelerini kaybeden çocukların, rehabilitasyon ihtiyaçlarının olduğunu, uzun vadeli takip gerektiği, Travmaları en rahat atlatmaya yönelik çalışmalar yaptıklarını belirtmişlerdir.

Ayrıca, çocukların geceleri akraba evlerine gönderildiklerini belirten görevliler, köyün tümünün akraba olmasından dolayı, yetim kalan çocukları SHEÇK ye vermek istemediklerini, kendilerinin bakmak istediklerini ve bu durumun çocukların psikolojisi için daha iyi olabileceği düşüncesinde olduklarını, burada kalan çocukların hepsinin anne, baba, kardeş ve akrabalarını kaybettiklerinden dolayı acıda eşit olduklarını bundan kaynaklı travmadan çıkmalarının daha kolay olabileceğini ifade etmişlerdir.

Yine psikologlarla yapılan görüşmede, kendilerinin köyden ayrıldıktan sonra da çocuklara özel ilgi gösterilmesi, psikolojik ve sosyal desteğin sürmesi gerektiğini, kendilerinin de buradan bir anda değil dönüşümlü olarak ayrılacaklarını ifade etmişlerdir.

Yetim kalan çocuklar için Yatılı Bölge Okullarının kurulmasının faydalı olacağını, nihai olarak ta buraya ait kültürel farklılıklar olduğunu, hemen hepsinin evinde silah bulunduğunu ve bu durumun şiddet iklimine alışkanlık sağladığını ifade etmişlerdir.

Bilge Köyünde Kadınlarla Yapılan Görüşmeler

Kadınlarla yaptığımız görüşmelerde, daha çok, herkesin köylerinden gideceğini görevlilerin, askerlerin, misafirlerin buradan gideceğini ve bundan sonra kendilerinin ne yapacaklarını bilmediklerini, yetim çocukların sonlarının ne olacağını bilmediklerini ifade eden kadınlar kaygılı olduklarını bu olayın arkasının gelebileceğinden endişe ettiklerini belirtmişlerdir.

Olay gecesinden bahsederken kadınların hemen hepsi olayı gerçekleştiren kişilerin basında bahsedildiği gibi maskeli olmadıklarını tüm köyün akraba olduğunu ve herkesin birbirini tanıdığını belirtmişlerdir.

Yapılan görüşmede, daha öncede köylerinde benzer bir olayın yaşandığını ve 6 kişinin yaşamını yitirdiğini ifade etmişlerdir.

Mazıdağı Belediye Başkanı Hasip Aktaş;

Yaşanan bu vahşetin nedeni töre, kan davası, tarla değil sorunun sadece Kürt sorunun çözümsüzlüğünden kaynaklandığını, Bilge köyünde 1993 de 6 kişinin öldürüldüğünü, o dönemde katliamı gören yaşlı bir kadının daha sonra öldürüldüğünü, iddiaların bu yönde olduğunu, 44 kişinin ölümü ile sonuçlanan bu katliamın bir anlamda ikinci olduğunu ifade etmiştir. Bilge köyünün asıl sahiplerinin göç ettiklerini şu anda yaşayan ailelerin köyün asıl sahipleri olmadığını ifade etmiştir.

Aslında karakolla, katliamın gerçekleştiği yerin arasının 5-6 dakikalık bir mesafenin olduğunu, olayın PKK'ye mal edilmek için planlandığını, KCK'nin yayınladığı "1 Haziran'a Kadar Çatışmasızlık" halinin bozulmak istendiğini belirtmiştir.

Yetim kalan çocuklarla ilgili olarak çocukların akrabalarında kalmasının daha doğru olacağını seçilmiş bir yerel yönetici olarak ifade etmiştir.

Mardin Vali Yardımcısı Ahmet Ferhat Özen;

“Olayın olduğu gün ben yine vali vekiliydim. Ölüler gelmeye başladığında haberimiz oldu. Sonra sayının çok olduğunu anladık. şok olduk. Bu olay için söylenecek fazla bir şey yok ölenlerde de, öldürenlerde de silah var çocuklar ve hamile kadınlar var, sözün bittiği yerdir. Rant deniyor, husumet deniyor, kin deniyor, vahşet bunlarla tanımlanamaz. Kadın ve çocukları öldürmenin mantığını anlamış değilim. Balistik inceleme yapılıyor, adli bir olaydır kovuşturma devam ediyor.”

Heyetimiz vali yardımcısına 90 km hızla giden bir aracın 5-6 dakikada köye ulaşması mümkünken karakolun iki saat sonra olaya müdahil olmasını nasıl karşılıyorsunuz dediğinde, “Yol stabilize, mayın döşenmiş olabilir ve olay anında kişilerin yaşadığı durumdan kaynaklı müdahaleyi geç tanımlayabilirler. Bir ihmâl yok. 11 tutuklu var” diye cevap vermiştir.

Mardin Müftüsü Mehmet Kızılkaya;

“Ben bu köye sık sık gider gelirim, ailemle birlikte, ama köye her gidiş gelişimde ürperirim çünkü köyün her tarafı dağlarla kaplı. 15 Mayıs'a Kızılay çadırlarını kaldırıyor çünkü çevre köylerden herkes yemek yemeye geliyor. Bu olayda iki tarafta inançlı ama öldürülenlerde müslüman ama az namaz kılanlar, diğerleri de müslüman ve inançlı insanlar ve daha çok namaz kılanlar. Bu kavga burada bitmez devam eder gider. Bu köyün asıl sahipler burada değiller 1985 yılında Bursa, İzmir Mersin gibi illere husumet sonucu dağılmışlar. Bu mesele ne namus ne de töre meselesi bu işin içinde rant var. Korucular tarafından gerçekleştirilen bir olaydır. Çocuklar silahlara alışkınlar silahla yatıp kalkıyorlar. Bu olay ilk değil 1996 da bir olay olmuş ve insanlar yaşamını yitirmiş bu gün yaşadığımız olayın PKK'yle ilişkisi yok. Dini eğitimde yoğunlaşmak gerekiyor. Eğitim açısından ele alınmalı.”

Mardin'deki Sivil Toplum Örgütleri, Sendikalar Ve Demokrasi Platformu İle Yapılan Görüşmeler

KESK, DOĞAN ANĞAY;

1989 yılından beri koruculuğun devam ettiğini, KESK olarak ilk günden beri olaya müdahil olmaya çalıştıklarını, olayın sosyolojik, psikolojik, siyasi boyutlarının olduğunu bizim gibi heyetlerin olayın açığa çıkarılması için bu ziyaretin önemli olduğunu, koruculuk sisteminin, güvenliği sağlayan bir araç değil tehdit eden bir unsur olduğunu ifade etmiştir.

Daha öncede bu köyden çıkan ailelerin olduğunu, tapu kadastronun henüz bu köye girmediğini, vurulanlardan birinin o gece nöbetçi olduğunu, karakolun bu olaydaki payının araştırılması gerektiğini ifade etmiştir. Olayın ulusal medyaya töre olarak yansımaları problemli olduğunu, Valinin kız çocuklarıyla ilgili açıklamasını çağdışı bulduklarını belirtmiştir.

MARDİN TABİP ODASI, DR. KAMURAN YILDIRIM;

Koruculuk yaşam tarzı haline dönüştürülmüş ve topluma karşı silahlı ve ayrıcalıklı bir konuma getirilmişler. Korucular her türlü suça bulaşmışlar, lağvedilirken ve rehabilite edilmeleri sırasında özel yöntemler kullanılmalı, bu insanların görevleri ellerinden alındığında daha kötü sonuçlara yol açabilir. Birileri bu olayı PKK'nin üzerine atmak istedi ama başarılı olmadılar diye belirtmiştir.

İHD MARDİN ŞUBE SEKRETERİ, BEŞİR GÜLER;

Devlet kirli işlerini koruculara yaptırıyor kız kaçırma, mala el koyma, tecavüz, v.b çeteleşen korucular Ankara'dan yönlendiriliyor. Kerkük-Yumurtalık boru hattı bu köyden geçiyor, rant savaşı var, çete talancılık katliamın sebebidir. Koruculuk sisteminin bu güne ait bir sistem olmadığını, Cumhuriyet tarihinden bu yana çeşitli isimlerle sistemin yaşatıldığını, bu gün koruculuk olarak anılan bu sistemin bir an önce lağv edilmesi ve korucuların rehabilitasyon ve istihdamlarına yönelik çalışmaların bir an önce başlatılması gerektiğini ifade etmiştir.

TÜRK-İŞ TEMSİLCİSİ, MEMDUH ÖZTÜRK

Basın bu işin magazinsel boyutuyla ilgilendi, yerel muhabirler olayı merkezlerine doğru yansıtmalarına rağmen merkezler bu haberleri magazinsel vermişler ve yerel muhabirler de bu durumdan rahatsız olduklarının ifade etmişlerdir. Köyde yaşanan bu olay ranttır, esrar, eroin, alabalık tesisleri ve petrol bu işin bir parçasıdır. Bölgemizde korucuların işlediği birçok faili meçhul cinayet var. Bunu yaparken devletten güç alıyorlar. Önemli iddialardan birinin de köyde öğretmenlik yapan kadın öğretmenin Karakolda görev yapan uzman çavuşun eşi olduğunu ve olaydan 2 gün önce ayağı burkulduğu gerekçesiyle il dışında olduğunu belirtmiştir. Olayın tarihine baktığımızda KCK nin 1 Haziran 2009 tarihine kadar çatışmasızlık kararı alması, aynı günün akşamı bu katliamın gerçekleşmesi anlamlıdır. Bu olayın devletin bilgisi dahilinde işlendiğini ve aslında PKK ye mal edilmeye çalışıldığını düşünüyoruz. Mardin Demokrasi Platformu üyeleri olarak da 4 hafta üst üste siyah tişört giyerek olayı kınayan etkinlik yapacaklarını, sonrasında da kitlesel bir miting yapacaklarını belirtmiştir.

SES YÖNETİM KURULU ÜYESİ, HAMİT KASSAP

Olayda büyük bir rant var, Bilge köyünde yaşananlar büyük bir travmadır, hatta tek başına Bilge köyünde değil Mardin'in bütününde bu travma yaşanmıştır. Bu bölgede kimse korucuları sevmiyor, her kötü işin altından korucular çıkıyor, Kürt coğrafyasında bir rehabilitasyon gerekiyor. Tek yol barışçıl çözüm. Koruculuk kaldırılmalı. Koruculardan dolayı birçok insan köyünden göç etmek zorunda kalmıştır.

EĞİTİM-SEN ŞUBE SEKRETERİ, SERFİRAZ ÖKMEN

Koruculuğu kabul etmediğimiz için köyü boşaltılan biriyim, bu coğrafyada devlet eliyle, jitem eliyle bir kaç katliam yaşandığı iddiaları vardır, bu olayı PKK nin üzerine yıkmaya çalıştılar ama olmadı, Medyada koruculuk tartışılmaktadır. Bu topraklarda herkes birbiriyle barışık yaşarken koruculara silahlar verilerek cinayetler işletilmiş, katliamlar yaptırılmıştır. Bir iddiaya göre Devlet yetkililerinin köye gelmesine az bir süre kala hazırlanan çocuk çadırındaki oyuncaklarla çocukların oynatılmadığı, çekim yapıldıktan sonra oyuncakların çocuklara verildiği ifade etmiştir.

AVUKAT- MARDİN BARIŞ MECLİSİ ÜYESİ, ÖZLEM MÜNGAN

İzmirliyim, Mardinli biriyle evliyim ve bir çocuğum var. Her hafta sonu ailemle o köye pikniğe gidiyorum. Ölen ve öldürenlerle tanışıyorum, olaydan çok etkilendim ve acı çekiyorum ve bu acılarla baş edemiyorum. Adli tıp uzmanı olan arkadaşımın durumu benimkinden daha vahim, yaşamını yitiren 44 kişinin otopsisini yaptığını ve her birinin görüntüsünün gözünün önünden gitmediğini ifade etmiştir.

HEYETİN YAPTIĞI TESPİTLER

-Heyetimiz 47 (3 hamile kadın olmak üzere) kişinin ölümünü bir katliam olarak değerlendirmektedir.

-Katliamın nedeninin, töre, namus, cehalet, arazi anlaşmazlığı v.b sebeplerden olmadığı, tek nedenin Devletin eline silahı verdiği, maaşını ödediği korucular, koruculuk sistemi ve bu sistem ile daha da güçlenen erkek egemenliğidir.

-Kadınlar ve yetim kalan çocuklar açısından olayın çok daha travmatik olduğu heyetimizce gözlemlenmiştir.

-Sosyal görevlilerin bir bölümünün gönüllü olarak orada buldukları, bunun olumlu olduğunu belirtmek isteriz.

-Katliam sonrası ziyaret ettiğimiz köyde Jandarmanın köyün girişinden başlayarak, çocukların bulunduğu çadırlarının önünde ve taziye yerlerinde silahlarıyla nöbet tuttıkları belirlenmiştir.

-Karakol ve köyün arasındaki (köyden karakol görülmektedir) 6-7 dakikalık mesafede olmasına rağmen jandarmanın olaydan 2 saat sonra köye gelmiş oldukları hemen tüm köy halkı tarafından ifade edilmiştir.

-Hayatta kalan kadın ve çocukların bundan sonraki yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli sosyal, psikolojik ve ekonomik desteğin verilmesi gerekmektedir.

-Bundan sonraki sürecin daha doğru ilerlemesi için bir koordinasyon kurulunun kurulması ve bu koordinasyonda Valilik bünyesinde, Belediye Başkanları, Sivil Toplum Örgütleri ve olayın yaşandığı köy temsilcilerinin de bulunması gerekmektedir.

AYDINLATILMASI GEREKEN NOKTALAR

-Olayın yaşandığı tarihin hemen sonrası İç İşleri Bakanının neden bu olayı “töre ve namus” cinayeti olarak değerlendirildiğinin açıklanması gerekmektedir.

-Güvenlik güçlerinin katliamdan 2 saat sonra köye gelmelerinin açıklanması gerekmektedir.

- İddia edildiği gibi rant ilişkilerinde Devletin sorumluluğunun ne olduğunun araştırılarak kamuoyuna açıklanması gerekmektedir.

-Köyden geçtiği iddia edilen Botaş Petrol Boru Hattının korucular ve güvenlik görevlileri arasında ranta dönüştüğü, bu durumun bölge halkında genel bir kanaat oluşturduğu ve bu iddianın araştırılarak kamuoyuna açıklanması gerekmektedir.

-Uyuşturucu kaçakçılığı yönünde ciddi iddiaların olduğu ve bu iddiaların araştırılması gerekmektedir.

-Bilge köyü karakol komutan eşinin aynı köyde öğretmen olduğu ve olaydan birkaç gün önce ayağının burkulduğu gerekçesiyle rapor alıp köy dışına çıkması ilgi çekicidir. Hastalık nedeniyle rapor alan bir kişinin bulunduğu yerde kalması gerekmektedir. Bu iddia araştırılmış mıdır?

KANAAT VE SONUÇ

Heyetimiz bu katliamın, namus, töre, arazi anlaşmazlığı olmadığı kanaatindedir. Yaşanan bu katliamı tarif edecek bir sözcük bulmamaktayız. Kadınlar olarak, uzun senelerdir süren

çatışmaların Kürt sorunun çözümsüzlüğünün yarattığı tahribat, şiddet iklimini derinleştirmektedir. Koruculuk sistemi bir sistemin ürünüdür, paramiliter güçler yasa dışı ilişkiler ve rant ilişkileri içine girerek ellerindeki silahları masum insanlara, kadınlara ve çocuklara karşı kullanmaktalar. Bazen de her iki taraf korucu olmasına rağmen, Bilge köyünde olduğu gibi kendi içlerinde de katliam gerçekleştirmişlerdir. Olay esnasında ve tanıkların iddialarında ortaya çıkan, hiç kimseyi sağ bırakmamak amacı güdüldüğü yönündedir. Ayrıca, dün açıklanan ve Bilge köyünde bulunan cephanelik, kaygılarımızda ne kadar haklı olduğumuzu göstermektedir.

Dolayısıyla koruculuk derhal ortadan kaldırılmalıdır.

Kadınların militarist politikalarla mağduriyeti bir kat daha artırılmaktadır. Çocuklar, doğdukları günden itibaren babalarının ellerinde silahlar görmekte, güç ve iktidarın silahlarla pekiştirildiğine, kadınlara ve çocuklara karşı uygulanan şiddetin meşruiyetine defalarca tanıklık etmektedirler.

Kadınlar militarist politikaların kurbanlarıdır. Çocuklara doğdukları günden itibaren babalarının ellerinde silahlar görmekte, bunu kanıksamakta ve şiddete bir alışkanlık yaratılmaktadır.

Katliam bir sürecin ortaya çıkarttığı bir sonuçtur bu sonuca getiren sürecin gözlemlenerek, etkili bir soruşturma yapılarak, kamuoyuna açıklanması önemlidir...

Çatışma süreçlerinde kadına yönelik şiddetin arttığını biliyoruz, bu nedenle de Kürt sorunun demokratik ve barışçıl çözümü toplumsal barışın sağlanması için önemli bir adım olacaktır.

Sevim SALİHOĞLU	Yüksel MUTLU	Ayşen HADİMİOĞLU	Songün MORSÜMBÜL	Dr. Hülya BİRİKEN	Gülay AYDIN	Dilşat AKTAŞ
İHD Genel Sekreteri	Türkiye Barış Meclisi Sözcüsü	TMMOB (Kadın Mühendisler Adına)	KESK Kadın Sekreteri	TTB Merkez Konseyi Üyesi	Kadın Dayanışma Vakfı	HALKEVLERİ